

Investice do školek se veřejným rozpočtům vyplatí

„V obcích vzniká spousta projektů do šuplíku, a ty pak roky čekají na vypsání vhodné dotace,“ říká Daniel Münich, ředitel institutu IDEA, člen Národní rozpočtové rady vlády (NERV) a také dlouholetý zastupitel ve středočeské obci Husinec. „Je otázka, jestli je financování obcí nastaveno správně. Například u dotačních titulů se nesledují náklady mrtvé váhy,“ upozorňuje.

- **Co jsou to náklady mrtvé váhy?**

Jsou to platy úředníků, honoráře právníkům, projektantům a dalším subjektům. Tedy peníze, které přijdou nazmar v nerealizovaných projektech, protože ve správnou dobu na správném místě není vypsán vhodný dotační titul, či projekt ve vysoké konkurenci neuspěje. Každý návrh dotačního titulu by proto měl mít štítek administrativní náročnosti, jako mají energetické štítky spotřebiče nebo budovy. Ukázalo by se, že mnohé malé dotační tituly jsou neefektivní. Část těchto peněz by bylo lepší dostat do obecních rozpočtů prostřednictvím rozpočtového určení z daní.

” Investice do školek jsou jednoznačně správné.

- **Například Integrovaný regionální operační program (IROP) se soustředí na větší projekty. V tomto ohledu evropské dotace uspějí?**

To je správné, protože náročnost přípravy a administrace projektů je u řady projektů podobná, ať jsou malé nebo větší. Efektivněji pak zcela logicky vycházejí projekty větší.

- **A evropské peníze navíc nerozpustíte v rozpočtovém určení daní...**

U nich je rozumné sledovat, zda jdou do kvalitativních změn, a ne do provozu. Příkladem jsou dětské skupiny.

Nedává smysl jejich provoz platit z unijních peněz. To má jít ze státního rozpočtu. Školy se z fondů vyplatí vybavit něčím, co posune kvalitu výuky, ale nemá smysl z nich platit personál nebo elektřinu.

- **V případě školek to bylo rozšíření počtu volných míst, kterého se rodičům v posledních letech zoufale nedostává. Proč?**

Ekonomie zná fenomén selhání trhu. To odůvodňuje státní intervenci. A trh třeba nezařídí dostatek dostupných školek. Bez státních či evropských fondů by mnohá místa ve školkách nevznikla. Většina obcí na tak velkou investici peníze nemá. Avšak nová místa ve školkách se za desítky dalších let služby veřejným rozpočtům mnohokrát zaplatí.

- **V roce 2016 jste publikovali studii, která dokázala, že každé nové místo ve školkách přinese státu navíc kolem 10 tisíc Kč ročně. Jak jste k tomu došli?**

Na jedné straně jsou náklady – jedno nové místo ve školce dnes vyjde zhruba na půl milionu korun, byť s velkými rozdíly. Rozpočítáno na 50 let to ale představuje jen zhruba 10 tisíc korun ročně. Pak tu jsou ještě provozní náklady. Na druhé straně jsou i mnohé výnosy: rodiče, obvykle maminky od dětí, se mohou dříve vracet do práce. Z výdělků pak odvádí daně a pojistné. Také státu ušetří některé výdaje na dávky. Před 8 lety jsme spočítali, že pro veřejné rozpočty jedno místo ve školce navíc znamená čistý výnos zhruba 10 tisíc korun ročně.

- **Pokud by stát uměl počítat, tak by logicky stavěl podstatně víc. Navíc měl k dispozici peníze z IROP 2014–2020, díky kterým se počet míst navýšil o 10 tisíc. To je tedy pro stát plus sto milionů korun ročně, ne?**

Ano, tak to vyšlo před osmi lety. U nás se ale bohužel národohospodářsky moc neuvažuje. Mimochodem, tu analýzu jsme teď v létě s Klárou Kalíškovou a Jiřím Slabým v IDEA aktualizovali, publikovat ji budeme letos na podzim. Ale již teď víme, že čistý roční výnos veřejných rozpočtů z jednoho dodatečně vytvořeného místa v mateřské školce vzrostl. Vychází mezi 40 až 50 tisíci korunami ročně. To je dáno nejen

” Nemáme v Česku funkční hospodářskou politiku.

inflací, ale například také zvýšením dávek, na kterých stát může ušetřit. A to nepočítáme sekundární výnosy a nefinanční přínosy pro rodiče. Přitom místo ve školce vyjde investičně a provozně draž než třeba v dětské skupině.

- **Propočet je tedy pro stát výhradně pozitivní: investuje tolik a získá tolik?**

Přesně tak. Dokážeme odhadnout i finanční benefity rodin, ale ty nefinanční by už byla spekulace. Sekundární efekt je například vyšší ochota mít další dítě díky vizi jistého místa ve školce. Takových aspektů je však více.

Výzkumy třeba ukazují, že udržení kontaktu s profesí znamená v další kariéře v průměru o zhruba procento vyšší výdělky.

- **Každé procento představuje dohromady hodně. Je to sice pár set korun měsíčně pro jednu ženu, ale každý rok je v Česku zhruba 100 tisíc rodiček. To není zrovna málo.**

Ve výhledu to jsou samozřejmě pro veřejné rozpočty obrovské peníze. Problém je, že tyto peníze nelze na účtech státu rozlišit a budou se kumulovat dlouhé roky. Podstatou investice je, že na výnosy se musí počkat. Peripetie se schodkovým státním rozpočtem v důsledku obrovského snížení daně z příjmů od roku 2021 jsou však u nás zastíněny dlouhodobé národohospodářské úvahy.

- **Není to škoda?**

Po pravdě, národohospodářský způsob uvažování je u nás často nahrazený primitivním účetnictvím. Úvaha, že když dnes stát obcím pomůže dobudovat chybějící kapacity školek, výnosy v horizontu dekády převýší investiční náklady, se u nás dosud neprosadila.

- **A tak sledujeme, jak nás postupně předhánějí další postkomunistické země. Co se u nás pokazilo?**

Domnívám se, že překročením Rubikonu byl obrovský pokles výnosů státního rozpočtu z daně z příjmů, když se od roku 2021 zrušil koncept superhrubé mzdy. Finanční tlak demografického stárnutí na důchodový a zdravotní systém a potřeba obrany země teď bude permanentní. Vrhlo nás to do víru permanentních deficitů a rozpočtových konsolidací,

i na úkor výnosných investic, jako třeba těch školek. A také pak nezbyvá čas ani peníze na strukturální reformy.

Stát si uložil hodnotit regulace, ale nedělá to.

- **Vedete výzkumný institut IDEA, kde se nebojíte jít proti proudu. Například dokazujete, že omezování počtu úředníků je slepá cesta, která nepomůže...**

Držíme se hodně čísel. V případě úředníků je snadné spočítat, že představují pouze 1,5 % práce schopné populace. A stojí pouhých 2 % státního rozpočtu. Jistě na nich lze ještě něco ušetřit, ale ve srovnání s deficitem to bude kapka v moři. A navíc může poklesnout úřední efektivita a malá úspora nás může vyjít draho.

- **Je cílem IDEA otvírat oči v podobných tématech, a ovlivňovat tím veřejnou debatu?**

Kvalitnější hospodářská politika vyžaduje poptávku voličů. A to se může stát, pokud bude veřejnost lépe chápat širší a dlouhodobější souvislosti. Je to zdoluhavější než lobbying u politiků, ale funguje to. Pro nedostatečný zájem veřejnosti se u nás dlouhodobě podceňuje kvalita přípravy zákonů a vyhlášek.

- **Kde přesně?**

Odborně se tomu říká proces hodnocení dopadů regulace, někdy krátce RIA (z anglického Regulatory Impact Assessment). Podle těchto zásad by každý návrh novely zákona mělo doprovázet vyhodnocení jeho dopadů. Jenže příliš často se ta hodnocení flikují nebo se prostě nedělají. I na Slovensku se už dostali dál než my. Ale teď nová slovenská vláda mladé analytické útvary na ministerstvech ruší. Pro nás je to smutná šance sehnat velmi nedostatkové odborníky. ●